TANULMÁNY

Vol. 37. (2026) No. 1.
pp. 148–176.
DOI 10.48007/esely.2026.1.5

CC BY

esély www.esely.org
Társadalom- és szociálpolitikai folyóirat

„Nincs ajtóm, nincs hová belépned hozzám, barátom…”[1]

Adalékok a hajléktalan emberek 2015–2024 közötti helyzetéről a Február Harmadika kutatás eredményei alapján

Szoboszlai Katalin
Vida László
Huszti Éva

Szoboszlai Katalin: Debreceni Egyetem Egészségtudományi Kar, Szociális és Társadalomtudományi Intézet, Társadalomtudományi és Szociális Munka Tanszék; szoboszlai.katalin@etk.unideb.hu
Huszti Éva: Debreceni Egyetem Politikatudományi és Szociológiai Intézet, Szociológiai és Szociálpolitikai Tanszék; huszti.eva@arts.unideb.hu
Vida László: Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola, Szociológia és Társadalompolitika Doktori Program; vida.laszlo@arts.unideb.hu

ABSZTRAKT A tanulmányban arra teszünk kísérletet, hogy leírjuk és elemezzük az utóbbi évtizedben a hazai hajléktalanság jellegzetességeit és változásait, különös tekintettel a nők helyzetére. A „Február Harmadika” kutatás adatait felhasználva egy olyan hiánypótló leírást és elemzést adunk, ami egyrészt egy összefoglaló a hajléktalan emberekről a 2015-től kezdődő tíz évben, másrészt kiemelten foglalkozunk a hajléktalan nők helyzetével. Először röviden összefoglaljuk a hajléktalanság nemzetközi és hazai tipológiáját, áttekintjük a rendszerváltás óta eltelt időszak főbb tendenciáit, kiemelve a kétezres évek óta eltelt változásokat, majd részletesebben elemezzük az elmúlt tíz évre vonatkozó adatokat. A témában korábban megjelent elemzések és a frissebb adatok alapján rámutatunk olyan tendenciákra, mint a nők és az idősek (60+) arányainak változása a hajléktalanpopuláción belül, de részletesen a hajléktalan női populációról készítünk elemzéseket. Foglalkozunk a hajléktalan emberek társas kapcsolatainak alakulásával, és felhívjuk a figyelmet az ezekhez kapcsolódó problémákra és kihívásokra. Kihasználva az adatbázis nyújtotta lehetőségeket, a vizsgált évtized elejére (2015) és végére (2024) vonatkoztatva klaszterelemzést végeztünk, amelynek során több csoportot is azonosítottunk a vizsgált populáción belül. Eredményeink rámutatnak a hajléktalanság profiljának változása mellett azokra a hajléktalan emberekből álló csoportokra, akiknek életmódja és szükségletei eltérnek egymástól, és amelyeket nem elégséges univerzálisan, a jelenlegi ellátások feltételei és erőforrásai mellett kezelni. Eredményeink és megállapításaink alakíthatják a hajléktalanság kezelésére irányuló szakpolitikát és szociális munkát.
Kulcsszavak: fedél nélküliek, effektív hajléktalanok, hajléktalan nők, hajléktalan emberek társas támogatórendszere, szociális munka

[1] Leé József: Vers (lak)cím nélkül. In: Leé József: Bánom is én. Fedél Nélkül könyvek 2. 2016. ISSN 2631-1879

Vol. 37. (2026) No. 1. | DOI 10.48007/esely.2026.1.5

CC BY

esély
www.esely.org

TANULMÁNY

'I have no door, no place for you to enter, my friend...'
Additional information about homeless people between 2015 and 2024 based on the findings of the February 3rd Study

ABSTRACT In this study, we attempt to describe the characteristics and changes in homelessness in Hungary over the past ten years, with particular emphasis about women. We use data from the 'February Third' research to provide a comprehensive description and analysis that summarizes the ten years of homelessness since 2015 and highlights the situation of homeless women. The study begins with a summary of the international and national typology of homelessness, reviews the main trends since the change of regime, focusing on the changes that happened since the 2000s, and then analyses the data for the past ten years in more detail. Based on previous analyses and recent data, the study highlights key trends such as changes in the proportion of women and older people (60+) within the homeless population, however it contains separate analyses focusing specifically on the homeless female population. The article addresses the development of social relationships and draw attention to the problems and challenges associated with them among homeless people. Using the possibilities offered by the database, we performed a cluster analysis for the beginning (2015) and end (2024) of the decade under review, identifying several groups within the population under review. Results highlight not only changes in the profile of homelessness, but also homeless groups whose lifestyles and needs are different and cannot be addressed universally with the current conditions and resources available. Results and conclusions may influence the policy and social work to address homelessness.

Keywords: roofless homelessness, effective homelessness, homeless women, social network of homeless people, social work

1. BEVEZETÉS

Az ETHOS,[2] a hajléktalanság és a lakhatásból való kirekesztettség európai tipológiája összefoglalja mindazokat a kategóriákat, amelyek a lakhatás bizonytalanságát és a hajléktalanság különböző formáit szemléltetik. Az ETHOS tipológiája a fogalmi kategóriák meghatározása mellett a lakhatási forma megnevezésével a kategória általános leírását is megadja. Ezek alapján jól behatárolhatók a hajléktalanság fizikai, intézményi és jogi elemei. Előrelépés az ETHOS „Light",[3] a kategóriák letisztulása. Ezt 2007-ben fogalmazta meg az Európai Bizottság, mint a hajléktalanság összehangolt, adatgyűjtésre alkalmas tipológiáját, amely lehetővé teszi az európai városok hajléktalanságának felmérését és összehasonlító elemzését.

Az ETHOS tipológia kategóriáinak leírása a „Február Harmadika" kutatásba bevont hajléktalan emberek lakhatásból való kirekesztettsége alapján történik. A kutatás a hajléktalanellátó intézmények látókörében lévő felnőttkorú hajléktalan férfiakra és nőkre terjed ki, akik főként utcán, közterületen élnek, napközben melegedőben tartózkodnak, valamint éjjeli menedékhelyen és átmeneti szálláson alszanak. Az ETHOS alapján[4] az első három gyakorlati kategóriába tartozók egy része látható az utcákon, a melegedőkben, éjszakai vagy átmeneti szálláshe-

[2] ETHOS – European Typology of Homelessness and Housing Exclusion.

[3] Az ETHOS „Light" kategóriák alkalmasak a hajléktalanság mérésére az Európai Unió szintjén. Magyarországon 2024-ben és 2025-ben történt adatfelvétel Budapesten és 2025-ben Debrecenben.
Bővebben: https://www.kuleuven.be/lucas/en/eu_homelessness_counts
Tanulmányunknak nem része az európai városkutatás összekapcsolása a hazai „Február 3"-adatok elemzésével.

[4] Az ETHOS-kategóriák ismertetése megtalálható a tanulmány végén az 1. sz. mellékletben.

Vol. 37. (2026) No. 1. | DOI 10.48007/esely.2026.1.5

CC BY

esély www.esely.org

lyeken, míg a másik részük ideiglenes építményekben, sátrakban és kunyhókban éjszakázik. Legtöbbször ők a szociális munkások kliensei az utcai szolgálatoknál vagy az intézményes szociális ellátásokban (FEANTSA[5]-ETHOS, 2005).

Magyarországon a hajléktalanságkategóriák némiképpen módosulnak az ETHOS-hoz képest. Fedél nélküliek azok az emberek, akik éjszakáikat közterületen töltik, és effektív hajléktalanok azok, akik fedél nélküliek, illetve lakhatással nem rendelkeznek, és mindennap meg kell küzdeniük azért, hogy az éjszakákat szálláshelyen (menhely, szívességi befogadás) töltsék (Bényei et al., 2000). Az ETHOS további kategóriáiba tartozók a hajléktalanság veszélyzónáiban vannak, akiknek a lakhatás biztonságához és megtartásához szociális és jogi segítségre, önkormányzati szociális bérlakásra, lakhatást megtartó támogatásra lenne szükségük.

A lakásszegénység fizikai dimenziója ma kisebb Magyarországon, mint korábban volt. Ugyanakkor megjelent és tömegessé vált a lakásszegénység egy másik formája: a lakott lakás fenntartásának és a lakhatás megtartásának magas kockázata (Győri et al., 2021). A lakhatás biztonságát veszélyeztető folyamatok már az 1980-as években megjelentek, de az 1990-es években váltak tömegessé. A 1990-es évtized elején végbement lakásprivatizáció következtében a szociális bérlakás szektor a töredékére zsugorodott, és ez nehéz helyzetbe hozta azokat, akik önerőből nem tudták biztosítani saját lakhatásukat. Ez a folyamat, és a hiányok pótlását jelentő, bizonytalan, illegális és szerződéshiányos lakásbérlet vezetett a be nem jelentett szívességi, baráti, informális lakhatási formák elterjedéséhez. Ezek a formák a lakhatás teljes bizonytalanságát jelentik, és az így élők gyakran mozognak a bizonytalan lakhatási formák és az effektív hajléktalanság között (Győri et al., 2021).

Hajléktalan emberek számlálása

Az effektív hajléktalan helyzetben lévő emberekről az 1999 óta évente, azonos módszertan mentén végrehajtott, „Február Harmadika" (továbbiakban: „Február 3") kutatás[6] gyűjt adatokat (Győri, 2020; Győri et al., 2021). A „Február 3" kutatás minden év február harmadikán és a hozzá közel eső néhány napon végzett kérdőíves adatfelvétel Budapesten és a vidéki városokban. A kérdezőbiztosok a hajléktalanellátásban dolgozó szociális munkások, a válaszolók pedig az utcai szociális munka, a nappali melegedő, az éjjeli menedékhely és az átmeneti szállás igénybe vevői. Az adatfelvétel korlátja, hogy az a hajléktalan ember, aki azokon a napokon nem vesz igénybe szolgáltatást vagy éppen nem találja meg őt az utcai szociális munkás, nem kerül be a lekérdezésbe, ezért az adatok az elért és megkérdezett populációra vonatkoznak.

A népszámlálási adatok nem jelentenek pontos adatokat a hajléktalan emberek számáról, mert a lekérdezés nem volt szervezett a legutóbbi népszámlálásig. A közzétett adatok alapján 1990-ben 278 főt, 2001-ben 9985 főt írtak össze a számlálóbiztosok, 2011 októberében pedig 12 347 főt soroltak hajléktalan kategóriába (Győri, 2020). A KSH 2022-ben ugyan megszervezte a hajléktalan emberek lekérdezését a népszámláláskor, azonban nem publikált adatokat[7] a hajléktalanok számáról és összetételéről, annak ellenére, hogy szociális munkások közreműködtek több ezer hajléktalan ember lekérdezésében. A KSH éves statisztikai összefoglalója

[5] FEANTSA – Federations of National Organisations Working with the Homeless.
[6] Bővebben: https://menhely.hu/mit-teszunk-mi/szolgaltatasaink/modszertan/februar-harmadika/
[7] A kézirat lezárásának időpontja 2025. december.

CC BY

alapján 9300 főt regisztráltak a hajléktalan embereket segítő intézményekben 2023-ban. A valós szám ennél jóval több, mivel ez az adat nem tartalmazza azokat, akik nem vesznek igénybe regisztrációhoz kapcsolódó szolgáltatásokat az intézményekben.

Fejlemény, hogy 2024 októberében tíz európai uniós ország tizenöt városában végeztek számlálást hajléktalan emberek körében. Magyarországról Budapest kapcsolódott be az adatgyűjtésbe. A második lekérdezésre 2025. októberben került sor, és Budapest mellett Debrecenre is kiterjedt az adatgyűjtés. Nemcsak településbővülés történt, hanem a megkérdezés helyszíne is változott, az utca, a melegedő, a menhely és az átmeneti szálló mellett a családok átmeneti otthona és a rehabilitációs intézmény is bekerült a kutatásba 2025-ben. Ez az európai kutatás kívül esik az adatelemzésünk időszakán, ezért itt csak jelezzük, és várjuk a kutatás eredményeiből készült publikációkat.

A következőkben, a „Február 3" kutatásból származó adatok alapján, különböző szociodemográfiai jellemzők (például nem, kor, iskolai végzettség) mentén tekintjük át a hajléktalan emberek számának és összetételének változását a 2000-es évek elejétől, valamint összefoglaljuk a nők hajléktalanná válásának lehetséges okait. Vonatkozó kutatási eredményekre alapozva tárgyaljuk a hajléktalan emberek és külön a nők társaskapcsolat-hálózatának jellegzetességeit. A módszer és a minta részletezése után az eredmények ismertetése 2015 és 2024 közötti időszakra vonatkozó általános tendenciák felvázolásával kezdődik, majd a tanulmány képet ad a hajléktalan emberek kapcsolathálózatának alakulásáról. Az eredmények tárgyalásának második nagyobb egysége a hajléktalan nők helyzetére fókuszál. Ennek során csak a nőkre vonatkoztatva áttekintjük az elmúlt tíz év változásait és a társas támogató rendszer jellegzetességeit. Az adatbázisok elemszáma és a rendelkezésre álló változók lehetőséget adnak arra, hogy a 2015-ös és a 2024-es adatbázisokon klaszterelemzést végezzünk a hajléktalanpopuláció belső szerkezetének feltárása érdekében. Ennek részletezése az általános és a nőkre vonatkozó fejezetek után következik. Az összegzésben az eredmények tágabb kontextusba helyezett értelmezése olvasható.

2. A HAJLÉKTALAN EMBEREK SZÁMÁNAK ÉS ÖSSZETÉTELÉNEK VÁLTOZÁSA A 2000-ES ÉVEKTŐL

Nem és korösszetétel

A kétezres évek elején a hajléktalanok közül minden ötödik válaszadó volt nő. Ez az arány lassan növekedett, és 2020-ban már minden negyedik válaszadó nő (Győri, 2020). A közterületen éjszakázó, fedél nélküli emberek között a nők aránya húsz év alatt 16%-ról 25%-ra növekedett (Győri, 2022). Emögött részben az intézményi férőhelyek változása folytán a nők részére fenntartott férőhelyek számának emelkedése húzódik meg (Győri, 2020; Győri et al., 2021). A hajléktalan népesség életkor szerinti összetétele alapvetően megváltozott (Győri, 2022). A fedél nélküliek között alacsony a 30 év alatti és a 70 év feletti korosztályhoz tartozók aránya (Győri, 2020; Győri et al., 2021). A 30 évesnél fiatalabb effektív hajléktalanok aránya radikálisan, felére-harmadára csökkent az elmúlt két évtized során, ők feltételezhetően inkább a „láthatatlan hajléktalanok" táborát gyarapítják (pl. szívességi lakhatás) (Győri, 2020; Győri et al.,

Vol. 37. (2026) No. 1. | DOI 10.48007/esely.2026.1.5

CC BY

esély www.esely.org

2021). A 70 évesnél idősebbek aránya ugyan növekedett, azonban a többi korosztályhoz képest alacsony, 8 százalék volt az elmúlt években (Győri et al., 2021).

Iskolai végzettség

A 8 osztályos általános iskolai végzettséggel nem rendelkezők aránya ötről tíz százalékra növekedett a kétezres évek elejétől. A teljes hajléktalanpopuláción belüli részarányuk ugyan nem tűnik meghatározónak, azonban például a hajléktalan roma nők körében a be nem fejezett 8 általánossal rendelkezők aránya 25 százalék, s közöttük a 30 évesnél fiatalabbak aránya ennél is magasabb. A hajléktalan emberek mintegy felének – 20 éve változatlanul – befejezett középfokú végzettsége van (Győri et al., 2021). A rendszerváltás utáni években a hajléktalanok iskolai végzettség szerinti összetétele kedvezőbb volt a teljes felnőttkorú lakosságénál. Ezt a kezdetben „pozitív" képet elsősorban a hajléktalanlét felé sodródó, állásukat elvesztő szakmunkás végzettségűek magas száma okozta. A középfokú végzettség rendszerint alacsony presztízsű vagy éppen elavult szakmát jelentett. A középfokú végzettségűek körében akkoriban 40 százalékot tett ki az érettségit adó szakközépiskolát vagy gimnáziumot végzettek aránya, majd később a felére csökkent az érettségivel rendelkezők aránya (Győri et al., 2021).

A hajléktalanná válás okai

Győri Péterék (Győri et al., 2021) az adatok alapján arra mutatnak rá, hogy bár csökkenő mértékben, de a hajléktalan emberek leggyakrabban valamilyen családi vagy személyes okot (pl. válás, konfliktusok, abúzus, függőség, kapcsolat megszakadása) jelölnek meg a hajléktalanságot kiváltó okként. A gazdasági vagy ahhoz kapcsolódó okot megjelölők aránya 25%-ról 44%-ra növekedett. Gazdasági okok közé tartozik például a munkahely, a jövedelem elvesztése, kilakoltatások, a lakásmaffia, a lakás fenntartására való képtelenség, a magánbérlet felmondása stb. (Győri, 2020; Győri et al., 2021). A valamilyen intézményből (állami gondozás, börtön, kórház) kikerülést minden tizedik hajléktalan ember említi közvetlen okként (Győri et al., 2021).

Munka és pénzkereset

Az 1990-es és 2000-es évek fordulóján a hajléktalan emberek 70–80 százalékát az aktív, munkajövedelemből élők és a magukat nyugdíjból fenntartók alkották (Győri, 2020). A 2007–2015 közötti időszakban a munkajövedelemből élők aránya felére csökkent, számukra a rendszeres munkát biztosító munkahelyek szinte teljesen megszűntek. Ugyanebben az évtizedben megduplázódott a kukázásból, guberálásból, koldulásból-kéregetésből élők aránya, a 2010-es évek közepén már minden hetedik hajléktalan embernek ez jelentette a fő megélhetési forrást. A hajlék nélkül élők többsége a társadalombiztosítási rendszeren keresztül jut ellátáshoz (pl. nyugellátás). A nők egyértelműen nagyobb arányban férnek hozzá szociális transzferjövedelmekhez (pl. segélyhez, nyugdíjhoz), mint a férfiak (Győri et al., 2021).

Vol. 37. (2026) No. 1. | DOI 10.48007/esely.2026.1.5

CC BY

esély www.esely.org

2.1. Nők hajléktalansága

A hajléktalanságban a nemek közötti különbségek alapvetően befolyásolják a hajléktalanná válás folyamatának és a hajléktalan élethelyzetnek a megélését. Bár a legtöbb hazai és nemzetközi kutatás adataiból többnyire a férfiak látszódnak, mivel ők alkotják a hajléktalan emberek többségét, mégis egyre több tanulmány mutat rá a nők specifikus élethelyzetére és szükségleteire (Szoboszlai, 2010; Szoboszlai, 2012; Bretherton-Mayock, 2016; Fehér-Lengyel, 2023).

A hajléktalan emberek között a nők kisebbségben vannak, azonban az arányuk növekszik. Napjainkban minden negyedik hajléktalanságban élő személy nő az országban. Az évek folyamán több olyan szálláshely létesült, amely nőknek vagy pároknak működik, így több nő vált elérhetővé a számlálások időszakában. Ennél is magasabb lenne a nők aránya, ha nemcsak az utcákon, a melegedőkben és szállókon tartózkodó hajléktalan nőket néznénk, hanem azokat is, akik gyermekeikkel együtt a családok átmeneti otthonaiban élnek (Győri, 2020). A gyermekvédelmi rendszerbe tartozó családok átmeneti otthonaiban azonban nem történik „Február 3" adatfelvétel. További növekedés valószínűsíthető azoknál a nőknél, akik szívességi lakáshasználatban élnek egy család vagy egy férfi lakásán háztartási munkáért és párkapcsolatért cserébe (Szoboszlai, 2010). Ők kiesnek a hajléktalan embereket segítő intézmények látóköréből, és a segítők számára szinte láthatatlanok. A lakástalan nők rejtőzködése sok kockázattal jár, úgymint bántalmazás, kihasználás, tisztességtelen bánásmód, amit sokáig tűrnek a lakhatásért (Fehér–Lengyel, 2022). És amikor nem tűrnek tovább, akkor elhagyják otthonaikat, hátrahagyva minden értéket és kapcsolatot, ami a lakhatáshoz kötötte őket (Szoboszlai, 2010).

2.1.1. A nők hajléktalanná válásának okai

A hajléktalan nők rendszerint összetett problémával küzdenek, amely hozzájárul a hajléktalanná válásukhoz és megnehezíti az abból való kijutást. A nők hajléktalanságát kutatók egyetértenek abban, hogy a nők jelentősen kiszolgáltatottabbak a lakhatásban, és a hajléktalanná válásuk okai traumákkal terheltebbek, mint a férfiaknál. Szoboszlai Katalin (2012), Fehér Boróka és Lengyel Bea (2023 és 2024) kutatásai alapján a nők hajléktalanságához vezető okok mintázatai a következők:

Családi és kapcsolati diszfunkciók

A nők hajléktalanságában kevésbé játszanak szerepet a makrostrukturális okok (pl. gazdasági válság, munkanélküliség, anómia), sokkal inkább a család működési zavarai, deviáns viselkedési formák és kapcsolati konfliktusok a számottevőek. A hazai kutatások alapján megállapítható, hogy a hajléktalan nők többsége korábban sérülékeny családban élt, ahol alárendelt, kiszolgáltatott helyzetben voltak, sokszor gyermekeikkel együtt védtelenül. Gyakori válsághelyzetek a nők életében az állami gondoskodás és a szülő nélküli gyermekkor, továbbá a szülői deviancia és bántalmazás gyermekkorban, a korai házasságkötés, menekülés a szülői házból vagy állami gondozásból, a házastárs/élettárs deviáns viselkedése, erőszak a családban, a férj halála vagy válás után a lakhatás megszűnése (Szoboszlai, 2012).

Vol. 37. (2026) No. 1. | DOI 10.48007/esely.2026.1.5

CC BY

esély
www.esely.org

Bántalmazás és menekülés

Szinte minden hajléktalan nő szenvedett már el élete során erőszakot, és bár az esetek többsége korábban történt, minden ötödik válaszadót érték a szállóra kerülése óta atrocitások, főként a szállón élő férfiaktól vagy saját partnerüktől. A nők gyakran hosszú ideig eltűrték alárendelt helyzetüket a családban, és csak akkor szánták el magukat a menekülésre, amikor saját vagy gyermekeik életét látták veszélyben. A hajléktalanság számukra gyakran a menekülést, sőt az életet jelentette a bántalmazó kapcsolatból. A gyermekkori traumák, mint az anyától való korai elszakadás vagy a szülői bántalmazás, mély nyomot hagynak, és az átélt traumák hatással vannak kapcsolataikra (Szoboszlai, 2012; Fehér–Lengyel, 2023; 2024).

Lakhatási bizonytalanság

A hajléktalan nők történeteiben gyakori, hogy hiányzik a saját jogon szerzett lakhatás lehetősége, ami kiszolgáltatottá teszi őket a család (pl. szülők, férfiak) hatalmának. A válsághelyzetekben a lakhatás egyre bizonytalanabb formákat öltött, gyakran a szülői házban, férj, élettárs lakásában, vagy albérletben éltek, amelyek elvesztése hajléktalansághoz vezetett (Szoboszlai, 2012; Fehér–Lengyel, 2023; 2024).

Gyermekkori állami gondoskodás

A hajléktalan nők egy másik jellegzetes útja a kora gyermekkortól kezdődő állami gondoskodás és a család hiánya. Esetükben az intézetből „szökés", a „csöves élet" vagy a fiatalkorúként kötött házasság, élettársi kapcsolat a szabadságot jelentette, ami ugyanakkor semmilyen biztos alapot nem nyújtott. Az állami gondozásban nevelkedettek iskolai végzettsége gyakran alacsonyabb, ami hátráltatja őket az önálló életkezdés feltételeinek megteremtésében.

A hajléktalanság fentebb említett női jellegzetességei nemcsak az okokban, hanem a hajléktalanság megélésében és a segítő munkában is eltérnek a férfiak hajléktalanságával összevetve (Fehér–Lengyel, 2023).

3. A HAJLÉKTALAN EMBEREK TÁRSAS TÁMOGATÓ HÁLÓZATA

A hajléktalan emberek társas támogató rendszerével, kapcsolathálózati jellegzetességeinek vizsgálatával hazai viszonylatban a leginkább teljes körűnek tekinthetően az Albert–Dávid (2001) szerzőpáros foglalkozott. A hálózati tőkéhez közel eső fogalomként a Wiseman-féle (1970) társadalmi margó tárgyalásával mutatnak rá arra többek között, hogy mennyire fontos és meghatározó az egyén életében az, hogy van-e olyan kapcsolata, kapcsolatrendszere, mely megóvja őt egy lefelé irányuló társadalmi spirálba kerülés veszélyétől. Az alkalmazkodás/helyettesítés tételével pedig azt hangsúlyozzák, hogy azok az emberek, akiknek sérül valami miatt az addigi kapcsolatrendszerük, megpróbálják azt más emberekkel helyettesíteni, de ezek a hálózatok már nem feltétlenül nyújtják azokat az erőforrásokat és támogatást, amit az előző (Albert–Dávid, 2001). Egy ördögi körről van szó, hiszen a kapcsolatnélküliség könnyen elvezethet a hajléktalanlétig, ugyanakkor a hajléktalanlét biztos út lehet a szociális izolációhoz, hiszen

CC BY

a lecsúszás a társadalmi hierarchián, a rossz helyzetbe kerülés szinte törvényszerűen vezet a támogató hálózatok „lepusztulásához", ami a hajléktalanlétre adott egyfajta válaszként is értelmezhető (McChesney, 1986; Albert–Dávid, 2001). A hajléktalan emberek kapcsolatrendszere átstruktúrálódik, összetétele jelentősen megváltozik: a korábbi kapcsolatokból, nem hajléktalan ismerősökből egyre kevesebb, míg a sorstársakból és a segítő tevékenységet végző szakemberekből egyre több lesz a kapcsolathálózatban.

Külön érdemes figyelmet fordítani a hajléktalan életvitellel összefüggő mentális problémákra és ezzel együtt a társas kapcsolatok alakulására. Korábbi vonatkozó kutatási eredmények alapján az látszik, hogy azok az utcára kerülő emberek, akik pszichiátriai kezelésben részesültek valaha, még kevesebb támogatásra számíthatnak az erős kötéseiktől (családtag, közeli barát), mint azok, akiknek nem volt korábban mentális problémájuk (Bassuk et al., 1984; Garrison, 1978; Albert–Dávid, 2001).

A vonatkozó hazai vizsgálatok (Utasi, 1987; Levendel, 1993) már az 1990-es évek elején foglalkoztak azzal, hogy a személyes kapcsolatokban, főként a legközelebbi családi kapcsolatokban történő negatív irányú változások milyen erővel „lökik" az egyént a hajléktalanlét felé. Az Albert–Dávid szerzőpáros, feldolgozva a hazai kutatási eredményeket, arra a megállapításra jutott a 2000-es évek elején, hogy a hajléktalanpopuláción belül jól elkülöníthető csoportok vannak a kapcsolathálózatok összetétele szerint, és ezek alapvetően meghatározzák a hajléktalanlétből kikerülés esélyeit. Saját kutatásukban több mint kétezer hajléktalan ember kapcsolathálózatát tudták részletesen, egyéni kapcsolathálózat-mérő módszerekkel megvizsgálni, és ez ebben a műfajban Magyarországon azóta is egyedülálló. A hajléktalansághoz vezető hiányok között a személyes kapcsolatok hiányát a szülők hiányával (állami gondozottak), a hátrahagyott család hiányával (ingázók, lokális idegenek) és a választott társ hiányával azonosítják. Egyik fő megállapításuk, hogy ezek a hiányok egymást felerősítik. A vizsgált populáció kevesebb mint tizedére volt az jellemző, hogy nem a családi kapcsolatokban megmutatkozó deficit vezetett hajléktalansághoz. Ezeknek az embereknek lényegesen nagyobb volt a személyes kapcsolathálózatuk, mint azoknak, akik valamilyen kapcsolati hiányt mutattak. A szerzők a kapcsolatdeficitek azonosításával egy öt csoportból álló hajléktalantipológiát alkottak: 1. elváltak; 2. vidéki intézetiek; 3. elvált intézetiek; 4. nem elvált vidékiek; 5. budapesti intézetiek. Fontos kiemelni, hogy a hajléktalan emberek támogató kapcsolathálózatának negyede szociális munkás volt, ötöde barát és ismerős. A kutatásból az is kiderült, hogy az utcára került emberek ismerik egymást, és lehetőségeikhez képest esetenként támogatják egymást. A kutatás egy fontos eredménye azonban azt mutatja, hogy az egyén a hajléktalanlét felvállalásával egyre inkább a sorstársai felé húzódik, az ő támogatásukra alapozza mindennapjait, és egyre jobban elzárja magát a hajléktalanságból való kikerülés lehetőségeiből (Snow–Anderson, 1993; Albert–Dávid, 2001). A kapcsolatok összetétele a hajléktalan életformára is hatással van: akiknek főleg sorstárs kapcsolatai vannak, azokra inkább jellemző, hogy informális forrásból (kéregetésből, lejmolásból) van bevételük; akik közterületen alszanak, nagy eséllyel izoláltak, nekik nem nagyon van sem sorstárs, sem hajléktalan ismerősük. Azonban akinek van olyan ismerőse, aki nem az utcán él, nagyobb eséllyel jut egészségesebb ételhez és tisztálkodási lehetőséghez. Esetükben is jellemző, hogy a heterogénebb kapcsolathálózati összetétel nagyobb kapcsolati tőkét jelent; a nem csak sorstársakkal meglévő kapcsolatrendszerrel bírók társadalmi integrációja is esélyesebb. Azok helyzete a legreménytelenebb, akiknek egyáltalán nincsenek kapcsolataik; ők jellemzően idős, beteg hajléktalan emberek.

Vol. 37. (2026) No. 1. | DOI 10.48007/esely.2026.1.5

CC BY

esély www.esely.org

3.1. A hajléktalan nők társas támogató hálózata

Kapcsolathálózati szempontból a hajléktalan nőkre jellemző egyrészt, hogy őket nagyobb arányban érinti a halmozott kapcsolathiány (nincs család, nincs társ, lokális idegenség), illetve a gazdasági okokkal magyarázható hajléktalanlét, mint a férfiakat. Azonban azt is fontos hangsúlyozni, hogy a férfiak és nők kapcsolathálózati összetétele különböző, illetve egy nehéz élethelyzet megoldásában is eltérően cselekszenek. A nők kapcsolathálózatában több az erős kötés, ez elsősorban a családi kapcsolatokat, közeli családtagokat jelenti, támogató kapcsolathálózatuk pedig kiterjedtebb, mint a férfiaké.

Az Albert–Dávid (2001) által kidolgozott hajléktalantipológiában az elvált intézetiek csoportjában volt a legmagasabb a nők aránya, és legtöbbjüknek gyermeke is volt. Kapcsolati rendszerükből az a támogató háttér, a család hiányzott, ami a partnerkapcsolat megszűnése esetén támogatást, főként lakhatást tudott volna biztosítani. Az állami gondoskodásban nevelkedés alapvetően meghatározza a személyes kapcsolatok alakulását, sok szempontból nehezíti a kapcsolatteremtést. Így az ilyen hátterű hajléktalan nők között találhatók a leginkább elhanyagolt és a legrosszabb szociális helyzetű egyének. Az elvált, intézeti háttérrel rendelkezőkre jellemző leginkább a „túlélési erőforrás", ami olyan tipikus, a hajléktalanlétből adódó dolgokkal függ össze, mint a gyűjtögetés és az utcán töltött idő hosszúsága.

4. MÓDSZER ÉS MINTA

Jelen tanulmányban a már említett „Február 3" kutatás során felvett adatokkal dolgozunk.[8] Elemzésünk ezen országos adatfelvétel 2015 és 2024 közötti hullámaira épül. A „Február 3" kutatás minden évben azonos napon és időszakban zajló standardizált kérdőíves adatgyűjtés a fedél nélkül élő emberek körében. Az adatfelvételt minden évben a hajléktalanellátásban dolgozó szociális munkások végzik személyes lekérdezéssel. Ez a kutatás nem hajléktalanszámlálás, nem a hajléktalan emberek számának megismerésére szolgál, hiszen az adatfelvétel csak azokra az emberekre terjed ki, akik a hajléktalanszállókkal vagy az utcai szolgálatokkal kapcsolatban vannak. A nem valószínűségi mintavétel miatt tehát az eredmények nem tekinthetők a teljes hajléktalan népesség reprezentatív becslésének, de a longitudinális elemzés lehetővé teszi a hajléktalan emberek életkörülményeinek és azok változásainak vizsgálatát. Az eredmények ismertetése során, egyrészt az elemszám miatt (évenként körülbelül 5–11 ezer válaszadó) hajléktalan népességként hivatkozunk a vizsgált mintára, másrészt az adatfelvétel sajátosságainak köszönhetően a főként nagyvárosokban élő hajléktalan emberek évről évre bekerültek a kérdezettek közé. Az 1. táblázat mutatja évente a minták elemszámait.

[8] A „Február 3"-adatfelvétel mellett 2024-ben és 2025-ben a kutatás együttműködött egy, a Leuveni Egyetem (KU Leuven) és a FEANTSA koordinálásával zajló nemzetközi projekt keretében megvalósuló októberi utcai adatfelvétellel is. Ezek az adatgyűjtések eltérő módszertannal és célcsoporttal dolgoztak. Magyarországon 2024-ben Budapestre, 2025-ben pedig Budapestre és Debrecenre terjedtek ki, és olyan, a hajléktalanság szempontjából releváns csoportokat is elértek, amelyek a február 3-ai adatfelvételek látókörén kívül esnek. (Például a családok átmeneti otthonaiban élőket, illetve azokat a nappali melegedőket használó személyeket, akik más szociális szolgáltatást nem vesznek igénybe.) Jelen tanulmány elemzése kizárólag a 2015–2024 közötti „Február 3"-adatfelvételekre épül.

Vol. 37. (2026) No. 1. | DOI 10.48007/esely.2026.1.5

1. táblázat A „Február 3" kutatások elemszámai

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
N	11 403	10 041	8014	8891	8628	7612	6753	6931	7347	4904

Forrás: a szerzők szerkesztése

A mintaméret csökkenése nem jelenti azt, hogy csökkent volna a hajléktalan emberek száma a társadalomban. 2024-ben például a relatív alacsony mintaelemszámot (N = 4904) a forráshiány okozta: ennek köszönhető, hogy ebben az évben a korábbiakhoz képest csökkent az utcai szolgálat során elért hajléktalan emberek száma. (2. táblázat)

2. táblázat A kérdezés helye – intézménytípus (%)

Intézménytípus	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Utcai szolgálat	34,0	34,0	31,7	27,5	27,2	27,7	21,4	23,7	21,1	10,2
Éjjeli menedékhely	27,3	26,4	25,8	30,1	31,0	31,1	30,4	29,6	30,5	37,8
Átmeneti szálló	29,7	31,1	32,9	33,1	31,5	32,9	36,0	35,5	37,9	42,5
Egyéb[9]	9,0	8,5	9,6	9,3	10,2	8,3	12,2	11,1	10,4	9,5

Forrás: a „Február 3" kutatás (2015–2024) alapján a szerzők szerkesztése

A lekérdezés helyét tekintve az utcai szolgálat által elértek aránya 2015 és 2024 között csökkent, míg az éjjeli menedékhelyeken és az átmeneti szállókon tartózkodók aránya nőtt. 2015-ben még az utcán történt relatíve a leggyakrabban adatfelvétel, míg 2024-ben már átmeneti szállón. Alapvetően ez a három helyszín teszi ki a lekérdezések közel 90 százalékát minden évben.

Az adatelemzés során leíró statisztikai módszereket és kereszttábla-elemzést alkalmaztunk tíz év longitudinális adatbázis összehasonlításával. Az adatok a Menhely Alapítvány által koordinált „Február 3" kutatások összesített, anonimizált adatbázisából származnak.

5. EREDMÉNYEK

5.1. Általános tendenciák

A két legmarkánsabb tendencia a hajléktalan emberek körében a nők és az idősek (60+ népesség) arányának növekedése az elmúlt tíz évben. Míg 2015-ben az utcán élő emberek ötöde (21,7%) volt nő, addig ez az arány folyamatos növekedést mutatva 2024-ben már 28,6% volt. Az életkor tekintetében elmondható, hogy 2015-ben még csak 26,7% volt a 60 éves és idősebb hajléktalan emberek aránya, öt évvel később, 2020-ban folyamatos emelkedés után elérte, majd meghaladta a 40%-ot, és 43% körüli értéken stabilizálódott. Az utcán élők közel fele tehát idősödő, ami komoly problémák elé állíthatja az ellátórendszert.

[9] Az egyéb kategóriába több alacsony gyakoriságú intézménytípus került összevonva: hajléktalanok otthona, rehabilitációs szálló, egészségügyi centrum, speciális menedékhelyek, krízisosztályok és lábadozók.

Vol. 37. (2026) No. 1. | DOI 10.48007/esely.2026.1.5

CC BY

esély www.esely.org

3. táblázat A válaszadók főbb szociodemográfiai jellemzői (%)

Kategóriák/Évek		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Nem	Férfi	78,3	76,7	76,3	76,9	77,2	75,8	75,7	75,4	73,8	71,4
	Nő	21,7	23,3	23,7	23,1	22,8	24,2	24,3	24,6	26,2	28,6
Iskolai végzettség	Kevesebb mint 8 általános	9,3	9,7	10,3	10,0	8,9	9,8	7,3	7,9	8,6	9,2
	Általános 8 osztály	37,4	38,3	37,6	36,9	37,8	36,6	38,2	39,1	39,5	37,3
	Szakmunkás-képző, szakiskola	38,4	37,7	37,3	39,2	38,2	39,6	39,9	39,2	37,7	37,0
	Érettségi	12,2	11,3	11,7	10,9	11,8	11,0	11,4	10,8	10,8	12,9
	Főiskola, egyetem	2,8	3,0	3,1	3,1	3,3	3,1	3,2	3,0	3,3	3,7
Életkor	Átlag (év)	51,5	51,9	52,8	53,6	54,4	54,8	55,4	55,4	56,2	55,5
	18–19 év	0,1	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2	0,1	0,1	0,2	0,4
	20–29 évesek	4,5	4,9	4,4	4,2	3,7	4,0	3,1	3,4	3,1	3,4
	30–39 évesek	11,0	10,0	9,4	8,4	7,5	7,0	7,5	7,4	6,5	7,4
	40–49 évesek	24,2	23,1	21,1	20,4	19,3	18,1	17,7	17,4	16,3	17,2
	50–59 évesek	33,5	33,1	32,5	31,9	32,1	30,8	29,9	30,3	30,5	29,3
	60–69 évesek	23,0	24,9	27,5	29,4	30,2	32,1	32,4	31,8	32,2	30,8
	70+ évesek	3,7	3,8	4,9	5,7	7,0	7,8	9,4	9,5	11,1	11,6
Település-típus	Budapest	43,3	40,2	42,4	39,3	38,1	40,3	42,2	38,6	39,0	49,1
	Megyei jogú város	43,5	47,8	40,4	41,4	42,8	44,7	40,6	42,4	39,7	33,6
	Egyéb	13,2	12,0	17,2	19,4	19,2	15,1	17,1	19,0	21,3	17,3

Forrás: a „Február 3” kutatás (2015–2024) alapján a szerzők szerkesztése

CC BY

Az idősek arányának növekedésével párhuzamosan az is látszik, hogy a fiatalok aránya, főként a 20–29, illetve a 30–39 éveseké, egyre csökken, aminek az okát ugyancsak érdemes lenne feltárni. 2015-ben a hajléktalan népesség 4,5%-a tartozott a 20–29 évesek közé, a 30–39 évesek aránya pedig 11% volt. Ezek az arányok folyamatos csökkenés következtében 3,4, illetve 7,4%-ra változtak tíz év alatt. A fordulópont a 2021-es év volt, azóta jellemzőek ezek az arányok.

A vizsgált populáció átlagéletkora 2015-ben 51,5 év volt, 2024-ben pedig már 55,5, azaz tíz év alatt négy évvel lett magasabb. Ennek alapján a hajléktalan emberek átlagéletkora tíz évvel magasabb, mint a magyar népességé, amely ugyanebben az időszakban egyébként mindössze három évvel öregedett (2025-re érte el a 44,5 évet) (Eurostat, 2025).

Az iskolai végzettség mindezek mellett nem mutat jelentős változásokat: az alacsony, legfeljebb 8 általánost végzettek aránya az elmúlt tíz évben szinte változatlan, 9% és 37% az általános iskolai végzettség vonatkozásában, ami összességében a hajléktalanpopuláció közel felét jelenti. A szakmunkás végzettségűek aránya 37%-on, az érettségizetteké kisebb ingadozás után 12%-on stabilizálódott. Egyedül a főiskolát, egyetemet végzettek aránya növekedett a 2015-ben mért 2,8%-ról 3,7%-ra.

Az utcán élő válaszadók családi állapota jelentősen változott a vizsgált időszakban. 2016-ban az elvált, külön élők aránya volt a legmagasabb (45%). A nőtlenek, hajadonok aránya 37% volt, a házas vagy bejegyzett élettársi kapcsolatban élőké 9%, és az özvegyeké is közel 9%. 2024-re az elvált, külön élők aránya csökkent (36,5%), ahogyan a házas vagy bejegyzett élettársi kapcsolatban élőké is. Ezzel párhuzamosan növekedett a nőtlenek, hajadonok (45%), valamint az özvegyek aránya is (10,5%). Pár év alatt tehát éppen megfordult a családi állapotot mutató kép; több hajadon és nőtlen, ugyanakkor kevesebb korábban házasságban élő, elvált, külön élő ember érintett hajléktalansággal. Ez azért is érdekes, mert a korcsoportok megváltozása, a vizsgált populáció idősödése csak részben (az özvegyek arányának növekedését) indokolja ezt a tendenciát.

A gyermekek számát tekintve viszonylag kevés elmozdulást mutatnak az adatok: 2016 és 2024 között csökkent az egy vagy két gyermekkel rendelkezők aránya (24-ről 21%-ra), míg nőtt a gyermekkel nem rendelkezőké (32-ről 38%-ra). A három- vagy négy-, illetve az öt- vagy több gyermekesek aránya szinte változatlan (10% és 4%, illetve 5% körüli).

A válaszadók több mint fele (51%) több mint tíz éve hajléktalan, és ezen belül az utóbbi években jelentősen növekedett a több mint 15 éve hajlék nélkül élők aránya: 2022-ben 14,5%, 2023-ban 19,4%, 2024-ben pedig 37,9%.

A hajléktalanság okaként leggyakrabban a családi problémákat jelölték meg a válaszadók; 2022-ben az esetek 45%-ában, ami növekedés volt a korábbi, 2015-ben mért 40%-kal szemben. 2023-tól a korábban külön mért családi probléma, válás, lakásból való „kiüldözés” egy válaszlehetőségként szerepelt, amelyet a válaszadók több mint fele (51%) jelölt meg a hajléktalansága okaként. 2024-re ez az arány azonban jelentősen csökkent (39%). Ugyancsak csökkent, a felére esett vissza azok aránya, akik a munkahely által biztosított lakhatás megszűnésével indokolták az utcára kerülésüket (2015-ben 10%, 2024-ben 5,5%). A lakással, lakhatással, lakbérrel kapcsolatos problémákat (nem tudta fizetni, kilakoltatták, eladta a lakást, lakásmaffia áldozata lett, lakhatatlanná vált az ingatlan) 2015-től szinte stabilan a válaszadók 35%-a nevezett meg mint az adott élethelyzet okozóját. 2023-tól ebben csökkenés mérhető (28%), 2024-ben már csak az esetek ötöde (20%) tartozott ide. A hajléktalanság okaként az állami

Vol. 37. (2026) No. 1. | DOI 10.48007/esely.2026.1.5

CC BY

esély www.esely.org

gondoskodásból való kikerülést a vizsgált időszakban a válaszadók 4-5%-a jelölte meg, míg a börtönből szabadulás, mint a hajléktalanlét okozója csökkenő tendenciát mutat, 2024-ben 2,6%, korábban ez közel a duplája volt. Ezzel szemben, nem túl magas arányban, de mégiscsak növekvő tendenciát mutat a kórházból, szociális otthonból kikerülés. 2016-ban még 1,3% volt, azóta viszont a duplájára növekedett, 2024-ben 2,6%-ra.

A válaszadók között az állami gondozottak aránya 2017 és 2023 között, ha minimálisan is, de tendenciaszerű csökkent, 23%-ról 19%-ra, míg 2024-re újra elérte a 22%-ot, azaz a hajléktalan emberek negyede-ötöde volt valaha állami gondozott.

2017-ben 34% volt azok aránya, akik a vizsgált időszakban a kérdezéstől számított egy éven belül legalább két hetet folyamatosan tudtak valahol lakni. 2022-ben már csak 29%-nak volt ilyen lehetősége. Ugyanakkor csökkent, 63%-ról 60%-ra azok aránya, akik azt mondták, hogy életükben valamikor legalább egy hetet folyamatosan utcán, parkban, pályaudvaron vagy más közterületen aludtak.

A vizsgált években folyamatosan és jelentősen nőtt a rendszeres munkából élők aránya, 2015-ben 8,3%, és 2024-ben 18,7%, ami valószínűleg a közmunkában való foglalkoztatottság növekedéséből adódik. Ugyancsak növekedés figyelhető meg az öregségi vagy özvegyi nyugdíjból élők arányában, ez a vizsgált népesség korösszetételének változásával magyarázható. 2015-ben a hajléktalan emberek nem egészen 10%-a (9,7%), tíz évvel később már közel ötöde (19,7%) élt nyugdíjból. A populáció egészségi állapotával és korösszetételével magyarázható minden bizonnyal a rokkantsági nyugdíjból, járadékból élők arányának növekedése 12,6%-ról 16,2%-ra. Mindezek mellett lényegesen csökkent azok aránya, akik önkormányzati segélyből, kéregetésből, koldulásból vagy gyűjtögetésből, kukázásból élnek. Érdemes megemlíteni a mások segítségét említők arányának növekedését. 2015-ben a válaszadók 9%-a mondta azt, hogy „Nem volt pénzem (mások segítettek)", ez az arány 2020-tól növekedésnek indult, és 2023-ra elérte a 14,2%-ot. Bár a legutóbbi mérés alkalmával kissé visszaesett (12,1%), kérdés, hogy vajon a társadalom szolidaritási szintje nőtt-e meg a hajléktalan emberek felé vagy inkább az ellátórendszer hiányosságait mutatják az adatok.

A munkára alkalmasság szempontjából fontos kérdés a hajléktalanlét. A válaszolók legnagyobb része minden évben azt mondta, hogy valamilyen betegsége akadályozza a munkavégzésben. Az ezt a választ adók aránya a 2015-ös 29%-ról 2022-re 35%-ra növekedett. A megváltozott munkaképességűeket is ideszámítva 2024-ben már 44% azok aránya, akik valamilyen betegség miatt nem tudtak munkát vállalni. A megváltozott munkaképesség, mint indok, 2015-ben 10%-ban szerepelt. Ha az alkoholproblémákat és a mentális terheltséget („idegállapot") is ideszámítjuk, akkor a betegség, mint munkát akadályozó tényező 2015-ben az esetek 56,7%-ában szerepelt, 2022-ben pedig már 63,7%-ában. 2024-ben az esetek harmadában (33%) azt a választ adták a megkérdezettek, hogy nem akadályozza őket semmi a munkavállalásban. Ebben némi növekedés is kimutatható az elmúlt tíz évet tekintve: 2015-ben a válaszadók 27%-a mondta azt, hogy nem akadályozza semmi abban, hogy munkát vállaljon. Érdekes módon az öregség, mint a munkavállalás útjában álló tényező a vizsgált években nem mutatott kiugró változást, 18%-ról 21%-ra növekedett annak ellenére, hogy a populáció átlagéletkora és a 60+ évesek aránya is jelentősen növekedett.

A hajléktalan emberek 2015-ben átlagosan havi 33 000 forintból, 2024-ben ennek duplájából, 68 000 forintból éltek, vélhetően a folyamatosan látható növekedést a makrogazdasági változások indokolják. A vizsgált populáció medián jövedelme elmarad az átlagtól, ugyan-

Vol. 37. (2026) No. 1. | DOI 10.48007/esely.2026.1.5

CC BY

esély www.esely.org

akkor annak mértéke megduplázódott 2015 és 2024 között, 25 260 forintról 50 000 forintra. A KSH adatai alapján 2015-ben a nettó átlagjövedelem 162 300 forint volt, míg 2024-re 443 798 forintra emelkedett, vagyis közel megháromszorozódott. A hajléktalan emberek jövedelmének növekedése ezt a trendet nem követte le, ami azt jelenti, hogy relatíve sokkal kedvezőtlenebb helyzetben vannak. Míg 2015-ben a magyarországi átlagjövedelem mintegy ötszöröse volt a hajléktalan emberek átlagos bevételének, addig 2024-re ez az arány már hat és félszeresre nőtt. Az ilyen összegű havi bevétel mellett talán nem meglepő, hogy szinte duplájára nőtt azok aránya, akiknek van valamilyen tartozása, letiltása (2017-ben 16%, 2023-ban 30%). Az éhezésről szóló beszámolók aránya a fentiek ellenére 31%-ról 21,5%-ra csökkent ugyanebben az időszakban.

4. táblázat A válaszadók havi jövedelme (januárban)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Átlag (forint)	33 342	35 202	38 634	43 954	44 150	48 114	46 342	53 804	59 657	68 661
Medián (forint)	25 650	29 000	30 000	37 000	35 000	40 000	38 000	42 000	46 000	50 000

Forrás: a „Február 3" kutatás (2015–2024) alapján a szerzők szerkesztése

Az identitással kapcsolatos kérdés évről évre, hogy utcán élő emberek hajléktalannak tartják-e magukat. A válaszadók a legnagyobb arányban 2020-ban vallották magukat hajléktalannak (82%). 2015-ben ennél kevesebben (75%), 2024-ben pedig 78%-uk mondta azt, hogy hajléktalannak tartja magát.

Az önbesoroláson alapuló roma, cigány identitást, vagyis azt, hogy románák, cigánynak vallja-e magát a válaszadó, csak 2021 óta kérdezik.[10] Ebben az évben a válaszadók 19%-a, néhány évvel később (2024-ben) már 21,5%-a válaszolt igennel erre a kérdésre. Ezzel szemben a megkérdezettek harmada (31%) mondta azt 2022-ben, hogy mondták már rá azt, hogy roma. Ez az arány 2015-ben kissé alacsonyabb, 28% volt.

5.1.1. Társas kapcsolatok

A társas kapcsolatok vizsgálata során az első megállapítás, hogy a hajléktalan emberek fele egyedül él. Ez az arány még akkor is magas (2021-ben 52%), ha a vizsgált években a 2015-ben mért 60%-ról csökkenés tapasztalható. Az egyedüllét, a társnélküliség alapvetően meghatározza és befolyásolja a mentális egészséget, és a kapcsolatokon elérhető erőforrások szűk körét jelzi. Az egyedül élő hajléktalan emberek aránya 2020-ban volt a legmagasabb, meghaladta a jelenlegi 60%-ot. A vizsgált populáció a családi kapcsolatok terén is szükséget szenved, és az utóbbi években a családi kapcsolatok aránya is visszaesett a fedél nélküliek körében: 16%-ról

[10] Korábban mindig az a kérdés szerepelt a kérdőívekben, hogy „Mondták-e már Önre, valamilyen helyzetben, hogy cigány?". Lásd erről részletesen Lengyel G. (2005) Cigánynak vélt hajléktalanok című írását (*Beszélő*, 10 évf., 3.)

Vol. 37. (2026) No. 1. | DOI 10.48007/esely.2026.1.5

CC BY

esély www.esely.org

14%-ra csökkent a házastárssal, élettárssal élők aránya, egy szerény növekedés után visszaesett a gyermekeikkel élők aránya, míg a szülőkkel élők aránya alacsony szinten stagnál. Markáns növekedés a „mással", fel nem sorolt kapcsolattal élők arányában figyelhető meg: 10-ről 17%-ra nőtt az arányuk 2015 és 2021 között. Erőteljesebb növekedés után (2018-ban közel 20%) a „csoporttaggal, bandataggal (barátok, haverok)" élők aránya 2021-re 15%-ra csökkent, de így is meghaladta a 2015-ben mért 13%-ot. A családtagok helyett tehát a vizsgált populáció kapcsolathálózatában inkább a sorstárs kapcsolattípus dominál. Az adatok nem alkalmasak arra, hogy mélyebb információkkal rendelkezzünk a csoportba sorolt kapcsolatokról, de annyit mégis megemlítünk, hogy 56%-ról 50%-ra csökkent azok aránya, akiknek van olyan barátuk, rokonuk, akikre a bajban számíthatnak. Az utcán élő emberek felének nincs olyan támogató kapcsolata, akitől segítséget kérhet.

Elgondolkodtató az a tendencia, hogy azok aránya is egyre kevesebb, akiknek nehézséget okozna, ha egyedül (segítség nélkül) vagy magányosan kellene élniük. 2017-ben még a válaszadók közel fele (47%) érezte úgy, hogy a magányosság nehézséget okozna, míg 2022-ben már csak 43%-a. Ugyanakkor egyre többen mondják azt, hogy van valamilyen lelki, mentális problémájuk, az arányuk 27%-ról 29,5%-ra növekedett 2017 és 2023 között.

A társas kapcsolatok jelentősen alakítják a hajléktalan emberek élethelyzetét. A kapcsolathálózat mérésére a családi állapotot, a valakivel való együttélést, valamint a bajban támogatást nyújtó barát vagy rokon meglétét használtuk.[11] A „csoporttaggal, bandataggal (barátok, haverok)" együtt élők körében a legmagasabb azok aránya, akik hajléktalannak tartják magukat (2015-ben 83,9%, 2021-ben 85%). E csoport tagjai jellemzően hosszabb ideje élnek az utcán, több mint 40%-uk már legalább tíz éve hajléktalan. Nem véletlen, hogy körükben a legmagasabb azok aránya (39,8%), akik azt gondolják, hogy csak a sorstársaik érthetik meg őket igazán, csak nekik hihetnek, csak bennük bízhatnak meg.

Az önmeghatározást és a társas kapcsolatok közötti összefüggést erősíti, hogy azok körében, akiknek nincs olyan barátjuk vagy rokonuk, akire számíthatnak a bajban, magasabb az önmagukat hajléktalannak tartók aránya. 2024-ben azoknak, akiknek nincs olyan rokona, akivel legalább havonta találkozik, 80,6%-a tartja magát hajléktalannak, míg azoknál, akik rendelkeznek ilyen kapcsolattal, ez az arány 75,3% volt. A támogató kapcsolatok megléte, vagyis hogy van-e olyan ember, akivel megoszthatja örömét és gondját, szintén összefügg a hajléktalan önmeghatározással. A közeli kapcsolattal nem rendelkezők 82%-a, míg az azzal rendelkezők 76,1%-a tartja magát hajléktalannak 2024-ben. Azaz az izoláció, a közeli kapcsolatok hiánya alapvetően erősíti a hajléktalan identitás meglétét.

Akik nem egyedül, házastársukkal vagy bandában élnek, hanem egyéb családtaggal (szülővel, gyermekkel, rokonokkal), azoknál a legalacsonyabb a magukat hajléktalannak tartók aránya (2015-ben 60,1%, 2021-ben 66,2%). E csoport sajátossága, hogy tagjai jellemzően a legrövidebb ideje élnek hajléktalan élethelyzetben. Erre utal az is, hogy közel felük, 2017-ben 51,4% és 2018-ban 47,9%, az előző évben legalább két hetet folyamatosan lakásban tudott tölteni, míg a többi csoportban ez az arány 30–40% között mozgott. Az egyéb családtaggal élők körében a legalacsonyabb azok aránya (59,5%), akik életükben legalább egy hetet folyamatosan

[11] Családi állapot attribútumai: elvált, házas, nőtlen/hajadon, özvegy, együttélés attribútumai: egyedül, házas/élettárs, csoporttag/bandatag, egyéb (szülő, gyerek, rokon), bajban támogatást nyújtó barát vagy barát meglétének attribútumai: igen, nem.

CC BY

utcán, parkban, pályaudvaron vagy más közterületen aludtak, míg a bandában élők esetében ez fordítva van, az ő esetükben a legmagasabb az érték, 79,1%.

Leginkább a házas/élettárssal élőknek okozna nehézséget, ha egyedül (segítség nélkül) vagy magányosan kellene élniük. Esetükben 2017-ben a 64,4%-uknak, míg az egyedül élők 40,1%-ának, a bandában élők 46,4%-ának, az egyéb családtaggal élők 57%-ának okozna nehézséget a magány.

A bandában, sorstársakkal élők gondolják 2017-ben a legnagyobb arányban (36%) azt, hogy az alkoholizálás vagy más kábítószer megakadályozza, hogy a jelenleginél jobb körülmények között éljenek. A többi csoportban ez az arány 13–18% között mozgott. Vagyis a bandatagság jelentősen megnöveli vélhetően a szenvedélybetegségek kockázatát.

A közeli rokon vagy barát megléte alapvetően jelentősen meghatározza a hajléktalanok életkörülményeit. Akiknek nincs olyan közeli rokonuk vagy barátjuk, akire számíthatnak a bajban, azok között szignifikánsan magasabb az éhezők aránya, és sokkal rosszabb az általános egészségi állapotuk.

Az egészségi állapot esetén az özvegyek rendkívül rossz szubjektív értékelése kiemelendő, csupán 12%-uk gondolta 2020-ban, hogy inkább jó az egészségük, a többi csoport esetén ez az arány 20-30% között mozog.

5.2. Hajléktalan nők

2024-ben a vizsgált minta több mint negyede (28,6%) volt nő, és ez az arány egy szinte folyamatos növekedést mutató tendencia eredménye.

5. táblázat A válaszadó nők szociodemográfiai jellemzői (%)

Kategóriák/Évek		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Iskolai végzettség	Kevesebb mint 8 általános	14,2	15,5	16,4	16,4	16,0	16,9	12,1	12,5	14,2	14,9
	Általános iskola 8 osztály	45,9	44,7	45,5	44,8	47,0	45,5	48,9	49,5	46,2	43,1
	Szakmunkásképző, szakiskola	23,0	23,8	22,8	24,5	22,1	23,7	25,0	23,7	23,8	23,8
	Érettségi	14,4	13,0	12,2	11,4	11,9	10,6	10,9	12,0	12,4	14,0
	Főiskola, egyetem	2,5	3,1	3,1	3,0	3,0	3,3	3,1	2,3	3,4	4,2

Vol. 37. (2026) No. 1. | DOI 10.48007/esely.2026.1.5

CC BY

esély www.esely.org

(Az 5. táblázat folytatása)

Életkor	**Átlag (év)**	51,1	51,9	52,7	53,4	54,4	55,1	55,4	55,3	56,2	55,4
	18–19 év	0,1	0,3	0,2	0,0	0,0	0,2	0,1	0,0	0,3	0,5
	20–29 évesek	5,4	5,3	4,5	4,5	4,2	3,9	3,0	3,9	3,6	3,7
	30–39 évesek	11,6	10,2	10,4	9,7	7,4	6,7	8,6	7,6	6,4	7,7
	40–49 évesek	23,4	22,4	20,7	20,4	19,8	18,6	18,1	18,2	16,6	17,5
	50–59 évesek	33,5	32,3	31,4	30,3	30,6	30,3	28,3	29,8	29,8	28,7
	60–69 évesek	22,2	25,1	27,9	28,3	29,3	30,9	30,6	29,5	31,0	29,5
	70+ évesek	3,7	4,4	5,0	6,8	8,6	9,5	11,3	11,0	12,2	12,5
Település-típus	**Budapest**	45,1	44,5	45,1	43,2	40,9	42,9	42,6	39,4	42,1	55,3
	Megyei jogú város	43,0	45,0	38,7	38,8	41,6	42,5	42,8	43,3	40,0	30,6
	Egyéb	11,9	10,5	16,2	18,0	17,6	14,5	14,6	17,4	17,9	14,1

Forrás: a „Február 3" kutatás (2015–2024) alapján a szerzők szerkesztése

Az utcán élő nők átlagéletkora folyamatosan növekszik; 2024-ben már 55 év, ami négy évvel több, mint 2015-ben. Közel háromnegyedük ötvenéves vagy idősebb, de az alpopuláció idősödését jól mutatja, hogy a hatvan-, még inkább a hetvenéves vagy idősebb hajléktalan nők aránya drasztikusan növekszik. A 60–69 éves korcsoporthoz 2015-ben a hajléktalan nők 22%-a tartozott, míg 2024-ben már 29%-a. A hetvenéves vagy idősebb hajléktalan nők aránya több mint háromszorosára növekedett a vizsgált időszakban (3,7%-ról 12,5%-ra). A többi korcsoport (20–29 évesek, 30–39 évesek, 40–49 évesek) aránya évről évre csökken.

Iskolai végzettség tekintetében, azon túl, hogy szinte változatlan arányokat láthatunk a vizsgált évtizedben, kiemelendő, hogy a hajléktalan nők előnytelenebb helyzetben vannak, mint általában a hajléktalanpopuláció, hiszen körükben lényegesen magasabb a maximum 8 osztállyal rendelkezők aránya (58% vs. 46,5%). A hajléktalan nők körében alacsonyabb a szakmunkás végzettségűek aránya is, míg az érettségizett vagy főiskolai, egyetemi diplomával rendelkezők aránya valamivel magasabb, mint az egész vizsgált populációban. Az egyetlen tendenciaszerű növekedés azonban épp a legmagasabb végzettségű hajléktalan nők körére vonatkoztatva rajzolódik ki. Arányuk 2,5%-ról 4,2%-ra nőtt 2015 óta.

A legutóbbi mérés szerint a hajléktalan nők több mint harmada hajadon (35%), harmada elvált, külön él (32,7%), ötöde özvegy (19,6%), és kicsivel több, mint tizede (12,3%) él házasként vagy bejegyzett élettársi kapcsolatban. Ez arányaiban eltér a teljes hajléktalanpopuláció-

CC BY

ra jellemző családiállapot-megoszlástól: a nők körében alacsonyabb az elvált, különélők, illetve a hajadonok aránya, mint a teljes hajléktalannépességben, és magasabb a házastárssal, bejegyzett élettárssal élők és az özvegyek aránya. Továbbá külön érdemes felhívni a figyelmet a 2020-tól megfigyelhető változásokra: egyrészt a házas, bejegyzett élettársi kapcsolatok csökkenésére a nők körében, másrészt, ezzel párhuzamosan, a hajadonok arányának növekedésére. A született gyermekek számát illetően a legutóbbi adatok szerint a hajléktalan nők ötödének nincs gyermeke (22%), ugyanennyien mondták azt, hogy egy gyermekük van, és közel ennyien azt, hogy két gyermekük született. A válaszolók harmadának három vagy több gyermeke van. A gyermektelen hajléktalan nők aránya 2016 óta kissé növekedett, ami főként a kétgyermekesek arányának csökkenésével hozható párhuzamba.

A hajléktalan nők körében is ugyanolyan magas a több mint egy évtizede az utcán élők aránya, mint a teljes hajléktalanpopulációban, azaz 2024-ben a hajléktalan nők fele (49,5%) már legalább egy évtizede az utcán élt. Az ebben a helyzetben ragadás a nők esetén külön magyarázatra szorul. Érdemes megvizsgálni a társas kapcsolatok, a természetes és a mesterséges támogatórendszer hiátusait, működési hibáit. A hajléktalanná válás leggyakoribb indoka a nők esetében is a családi problémák. Saját maguk okolása a kialakult helyzet miatt a nők körében alacsonyabb, mint a teljes mintán.

A valaha állami gondoskodásban élők aránya a hajléktalan nők körében magasabb, mint a teljes hajléktalanpopulációban (2017-ben nők esetében 24,9% vs. teljes mintában 23,3%; illetve 2024-ben nők esetében 24,5% vs. teljes mintában 21,8%).

A kérdezés időpontjától számított egy évben a nők körében gyakoribb volt a legalább kéthetes folyamatos lakásban tartózkodás, mint a teljes hajléktalanpopulációban, bár megjegyzendő, hogy a 2017-ben még közel 6%-os különbség (a nők 39,5%-a, a teljes populáció 33,7%-a) 2022-re elolvadni látszik (a nők 30%-a, a teljes hajléktalannépesség 29%-a). A csökkenés ellenére megállapítható, hogy a nők körében minden vizsgált évben szignifikánsan magasabb azok köre, akik legalább két hétig lakhatásban tudtak lenni. Ez valószínűleg a szívességi lakhatással, illetve alkalmi partnerkapcsolattal magyarázható. A hajléktalan nők több mint fele mondta azt, hogy aludt már életében valamikor legalább egy hetet folyamatosan utcán, parkban, pályaudvaron vagy más közterületen. Ez a teljes hajléktalannépesség körében magasabb (60-62%), ami ugyancsak az előző magyarázatot (szívességi lakhatás és gyakoribb partnerkapcsolat a nők körében) erősíti.

A vizsgált tíz év folyamatosan növekvő tendenciáját követve, a hajléktalan nők körében a rendszeres munkavégzés kicsivel magasabb volt (21,6% vs. 18,7%), mint a teljes hajléktalanpopulációban, ahogyan az öregségi vagy özvegyi nyugdíjban részesülés (21% vs. 19,5%) és a rokkantsági nyugdíjból, járadékból való megélhetés is (18,7% vs. 16,2%). Ugyanakkor az alkalmi munkavégzés lényegesen alacsonyabb volt a nők körében (13,4% vs. 20,2%).

A munkavégzést akadályozó tényezők lényegében nem térnek el a hajlék nélkül élő nők esetében a teljes hajléktalanpopulációra jellemzőktől. Egyedül a betegség, megváltozott munkaképesség mutat némi eltérést: a hajléktalan nők esetében ez 46%, míg a teljes vizsgált hajléktalannépesség körében 44%-ban szolgált indokként 2024-ben mint a munkavégzést akadályozó tényező.

A havi bevétel alakulása a következő jellegzetességekkel írható le: a 2015–2017-es időszakban a nők havi bevétele közel megegyezett a teljes hajléktalannépesség havi bevételével (35-38 000 forint körüli összeg), majd minimálisan, de kezdett attól elmaradni, 2020-ban és 2021-

Vol. 37. (2026) No. 1. | DOI 10.48007/esely.2026.1.5

CC BY

esély www.esely.org

ben már háromezer forint volt a különbség, ami 2022-ben mérséklődött, majd 2023-ban már az ötezer forintot is elérte (59 000 forint vs. 54 000 forint). A 2024-es adatfelvétel idején a nők bevétele megegyezett, minimálisan meg is haladta a teljes hajléktalannépességre vonatkozó bevétel összegét (69 000 forint vs. 68 600 forint).

Nincs különbség a hajléktalan nők esetén, ha a tartozásokat, letiltásokat vizsgáljuk, ugyanolyan arányban, közel harmaduknak (30%) van valamilyen tartozása, mint a teljes hajléktalanpopulációban. Az adósságot felhalmozók aránya, akárcsak a teljes vizsgált népességben, a nők körében is megduplázódott 2017 és 2023 között.

A hajléktalan emberek, köztük a hajléktalan nők is, csökkenő arányban ugyan, de még 2023-ban is beszámoltak arról, hogy volt olyan időszak, amikor éheztek: az adatok szerint minden ötödik fedél nélkülire volt ez jellemző.

A hajléktalan nők körében kevesebben tartják magukat hajléktalannak, mint a vizsgált népességben általában. Az eltérés a vizsgált években mindenütt 3-4%.

A vizsgált időszakban a nők minden évben nagyobb arányban számoltak be arról, hogy mondták már rájuk azt, hogy cigány, mint a teljes hajléktalannépességben. Az eltérés nagyjából 5% minden évben. A hajléktalan nők között azok aránya is magasabb, akik magukat cigánynak tartják (27% vs. 21,5%).

5.2.1. A társas kapcsolatok főbb jellemzői hajléktalan nők körében

A hajléktalan nőkre kevéssé jellemző az egyedül élés, mint az egész hajléktalannépességre. A legutóbbi mérés szerint 42,2%-uk élt egyedül, míg a teljes populáció több mint felére jellemző ez. 2015 és 2017 között csökkent (47,7%-ról 40,3%-ra), majd növekedett, és 2020-ra elérte és meg is haladta a 2015-ös adatot az egyedül élő nők aránya (48%). A legutóbbi, 2024-es adatok újabb csökkenést mutatnak, a hajléktalan nők 42,2%-a él egyedül. A házastárssal, élettárssal együttélés bár csökkenő tendenciát mutat a nők esetében is 34%-ról 28%-ra, mégis lényegesen magasabb. 2014-ben dupla annyian élnek társsal, mint az egész hajléktalanpopulációban (28% vs. 14%). A közeli családtagok közül a gyermekek közel háromszor gyakrabban vannak jelen a hajléktalan nőknél, mint a vizsgált populáció egészében (2,7% vs. 1%). Ha idősorosan nézzük, a gyermek mint együtt élő társ 2016 után csökkenő tendenciát mutatott, majd 2020-ban egy jelentősebb ugrás látható; a hajléktalan nők közel 5%-a mondta azt, hogy gyermekével él együtt. A csoporttaggal, bandataggal vagy más, nem definiált kapcsolattal való együttélés a nők körében ritkábban fordul elő, mint a teljes hajléktalanpopulációban.

A hajléktalan nők között évről évre egyre kevesebben vannak, akiknek van olyan barátja, rokona, akire számíthat, ha baj van: 2017-ben még a nők 60%-a, 2021-ben már csak 54%-a mondta azt, hogy van ilyen kapcsolata. A csökkenést indokolhatja a Covid-járvány is. A nőknek azonban még így is valamivel nagyobb aránya (4-5%-kal) számíthat barát vagy rokon segítségére, mint a teljes hajléktalan populációban.

Arra a kérdésre, hogy nehézséget okozna-e, ha egyedül, segítség nélkül vagy magányosan kellene élnie, a hajléktalan nők lényegesen nagyobb arányban válaszoltak igennel, mint a teljes hajléktalannépesség. 2017-ben a nők 60,7%-a, míg a teljes vizsgált populáció 47%-a mondta azt, hogy nehézséget okozna számára a magányos, segítség nélküli élet. Ez a különbség 2022-re 10% alá csökkent (52,4% vs. 42,7%). Annak ellenére, hogy a női férőhelyek száma növekedett

CC BY

a szállást nyújtó intézményekben a vizsgált időszakban, a nők egy része a biztonságot nem a szállóhoz, hanem a társhoz kapcsolja. A partner védelmet és túlélést jelenthet, ami csökkentheti a kiszolgáltatottságot és az egyedüllétet a hajléktalanságban.

Az erősebb kapcsolódási szükséglet, illetve ennek megélése utalhat arra, hogy a hajléktalan nők lényegesen magasabb arányban mondták minden vizsgált évben azt, hogy van valamilyen lelki vagy pszichiátriai problémájuk (2024-ben 41,4% vs. 29,5%). A hajléktalan nők körében azok aránya is 4-5%-kal magasabb volt a vizsgált években (2016–2019 között vannak adatok erről), akik azt mondták, hogy betegségük, fogyatékosságuk miatt nem tudnának egyedül élni.

A nők a társas kapcsolataikat tekintve kevésbé izoláltak. Köztük 39,7%-nak nincs olyan családtagja, rokona, akivel legalább havonta egyszer találkozik, míg a férfiaknál ez az arány 53,1% 2024-ben. A nők 14,3%-ának van párja, 33,7%-ának pedig gyereke, akivel legalább havonta egyszer találkozik. Ez az arány mindkét esetben közel kétszerese a férfiakénak. A szoros kapcsolatokat tekintve is hasonló tendencia figyelhető meg. A nők 22,7%-ának nincs az életében olyan ember, akivel megoszthatja örömét és gondját. A férfiaknál ez az arány magasabb, 32,9%. A nők közel kétszer akkora arányban számoltak be arról, hogy van párjuk, illetve gyerekük, akikkel megoszthatják az örömüket és gondjaikat, mint a férfiak. Tehát a társas támogatás mértéke a nők körében nagyobb.

5.3. A hajléktalanpopuláció klaszterei

A 2015-ös és 2024-es adatokon klaszterelemzést végeztünk a hajléktalanpopuláció belső szerkezetének feltárása érdekében. A nagy elemszám és a számos kategoriális változó miatt kétlépcsős klaszteranalízist (TwoStep Cluster) alkalmaztunk, amely alkalmas eltérő mérési szintű adatok kezelésére. Az elemzés célja a hajléktalan csoportstruktúra változásának vizsgálata volt 2015 és 2024 között.

A 2015-ös adatfelvételből a nem, az életkor, a jövedelem, a társas kapcsolatok (kivel él együtt), valamint a hajléktalan önidentitás változók mentén alakítottunk ki kilenc klasztert. A sziluett-együttható a klaszterek kohézióját (belső homogenitását) és szeparációját (egymástól való elkülönülését) méri. A 2015-ös adatokon kapott 0,5-ös sziluettérték azt jelzi, hogy a klaszterek jó minőségűek, vagyis megfelelően elkülönülnek egymástól, miközben belső összetartásuk is stabil.

2015-ben az általunk kialakított klaszterek a következők: 1) bandázó középkorú férfiak; 2) fiatal átmeneti helyzetűek; 3) átmenetileg hajléktalan férfiak; 4) egyedül élő fiatal férfiak; 5) kitaszított nők; 6) átmenetileg hajléktalan, kapcsolatokra építő nők; 7) társsal élő középkorúak; 8) magányos „hobó” középkorú férfiak és 9) magányos idős férfiak.

Vol. 37. (2026) No. 1. | DOI 10.48007/esely.2026.1.5

CC BY

esély www.esely.org

6. táblázat A 2015-ös hajléktalanklaszterek profilja (%)

		Klaszterek								
		1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**
Elemszám		1574	308	1670	1382	1066	573	1163	1431	1035
Átlagjövedelem (forint)		31 123	70 169	38 011	30 024	31 411	34 601	31 203	27 061	35 366
Nem	**Férfi**	100,0	76,3	100,0	100,0	0,0	0,0	54,5	100,0	100,0
	Nő	0,0	23,7	0,0	0,0	100,0	100,0	45,5	0,0	0,0
Életkor	**Átlag (év)**	49,8	26,0	51,2	47,2	53,6	50,7	49,7	54,8	63,0
	18–19 év	0,2	3,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	20–29 évesek	2,6	92,5	4,7	0,0	1,4	7,2	0,0	0,0	0,0
	30–39 évesek	15,5	1,0	12,6	22,7	11,2	11,0	15,4	0,0	0,0
	40–49 évesek	28,3	1,3	26,2	62,2	18,8	26,4	32,0	0,0	0,0
	50–59 évesek	32,3	0,6	28,7	0,0	36,6	29,3	37,0	100,0	0,0
	60–69 évesek	21,1	0,6	22,8	0,0	27,3	20,6	15,6	0,0	100,0
	70+ évesek	0,0	0,0	4,9	15,1	4,8	5,6	0,1	0,0	0,0
Kivel él együtt?	**Egyedül**	0,0	51,0	65,7	94,5	67,5	52,7	0,0	100,0	100,0
	Házastárs	0,0	24,4	9,3	0,8	0,0	27,9	100,0	0,0	0,0
	Banda	52,7	23,4	8,4	0,9	11,3	0,0	0,0	0,0	0,0
	Egyéb	47,3	1,3	16,5	3,8	21,2	19,4	0,0	0,0	0,0
Hajléktalan-identitás	**Igen**	100,0	85,7	0,0	100,0	97,9	0,0	100,0	100,0	100,0
	Nem	0,0	14,3	100,0	0,0	2,1	100,0	0,0	0,0	0,0

Forrás: a „Február 3" kutatás (2015) alapján a szerzők szerkesztése

A *bandázó középkorú férfiak* mindannyian bandatagokkal vagy egyéb rokonokkal, ismerősökkel élnek együtt. Jellemzően 30–70 éves, magukat hajléktalannak tartó férfiak, akik nem a társukkal élnek, hanem szoros hajléktalanközösségekben. A *fiatal, átmeneti helyzetűek* a legfiatalabb csoport, átlagéletkoruk 26 év. Átmeneti státuszuk nemcsak fiatal korukból fakad, ha-

CC BY

nem abból is, hogy messze a legmagasabb jövedelemmel (átlagosan 70 169 forint) rendelkeznek. Az *átmenetileg hajléktalan férfiak* klaszterében senki sem tartja magát hajléktalannak, ami markáns kapcsolati és identitásbeli eltérést mutat a többi csoporthoz képest. A korábbi kutatások alapján nekik van a legnagyobb esélyük a reintegrációra. Az *egyedül élő fiatal férfiak* a második legfiatalabb klaszter (47,2 év), amelyet jellemzően 30–50 év közötti, egyedül élő, az átlagnál alacsonyabb jövedelmű férfiak alkotnak. A *kitaszított nők* többsége egyedül él, és majdnem mindegyikük hajléktalannak tartja magát. Az *átmenetileg hajléktalan, kapcsolatokra építő nők* nem tartják magukat hajléktalannak, sokan házastársukkal vagy egyéb rokonukkal élnek együtt. A *társsal élő középkorúak* mindegyike házas vagy az élettársával él együtt, 30–70 év közötti párok alkotják ezt a csoportot. A *magányos „hobó" középkorú férfiak* mindannyian egyedül élnek. Ez a klaszter rendelkezik a legalacsonyabb átlagjövedelemmel (27 061 forint) és a második legmagasabb átlagéletkorral (54,8 év), ami erős társadalmi és gazdasági peremhelyzetre, kiszorítottságra utal. Végül a *magányos idős férfiak* egyedül élnek, és átlag feletti jövedelem jellemzi ezt a csoportot: a legmagasabb átlagéletkorral (63 év) rendelkeznek, életkoruk alapján 60–69 évesek.

A 2024-es adatfelvételből a nem, a családi állapot, a hajléktalan-önidentitás, valamint a társas kapcsolatok – szoros kapcsolat a párjával vagy szoros kapcsolat másik hajléktalan emberre[12] – változók mentén alakítottunk ki tíz klasztert. A hajléktalanpopuláció elöregedése csökkentette az életkor diszkrimináló erejét, az már nem meghatározó csoportképző 2024-ben. A 2024-es adatokon kapott 0,6-os sziluettérték azt jelzi, hogy a klaszterek kifejezetten jó minőségűek, egyértelműen elkülönülnek egymástól.

2024-ben az általunk kialakított klaszterek a következők: 1) átmenetileg hajléktalan férfiak; 2) kapcsolatokkal rendelkező, átmenetileg hajléktalanok; 3) bandázók; 4) bandázó férfiak; 5) özvegyek; 6) nőtlen férfiak; 7) magányos elvált férfiak; 8) házasok; 9) szoros párkapcsolatban élők és 10) magányos nők.

7. táblázat A 2024-es hajléktalanklaszterek profilja (%)

		Klaszterek									
		1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**
Elemszám		406	412	411	476	257	836	690	230	414	385
Nem	**Férfi**	100,0	34,7	45,7	100,0	52,1	100,0	100,0	55,7	56,3	0,0
	Nő	0,0	65,3	54,3	0,0	47,9	0,0	0,0	44,3	43,7	100,0
Szoros kapcsolat – párja	**Igen**	0,0	41,3	12,4	0,0	0,0	0,0	0,0	47,0	100,0	0,0
	Nem	100,0	58,7	87,6	100,0	100,0	100,0	100,0	53,0	0,0	100,0

[12] A szoros kapcsolatokat a következő változóval mérték: Van-e olyan ember, akivel megoszthatja örömét és gondját?

Vol. 37. (2026) No. 1. | DOI 10.48007/esely.2026.1.5

CC BY

esély www.esely.org

(A 7. táblázat folytatása)

Szoros kapcsolat – másik hajléktalan	**Igen**	0,0	0,0	100,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Nem	100,0	100,0	0,0	0,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Családi állapot	**Elvált**	46,3	25,5	29,7	40,8	0,0	0,0	100,0	0,0	37,0	49,6
	Házas	0,0	16,3	12,4	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0
	Nőtlen/ hajadon	53,7	35,9	37,0	59,2	0,0	100,0	0,0	0,0	54,8	50,4
	Özvegy	0,0	22,3	20,9	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	8,2	0,0
Hajléktalan-identitás	**Igen**	0,0	0,0	58,6	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	Nem	100,0	100,0	41,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Forrás: a „Február 3" kutatás (2024) alapján a szerzők szerkesztése

Az *átmenetileg hajléktalan férfiak* egyike se tartja magát hajléktalannak. Ők vagy nőtlen vagy elvált férfiak, akiknek nincs szoros kapcsolatuk. A *kapcsolatokkal rendelkező, átmenetileg hajléktalanok* csoportját többségében nők alkotják. Egyikük se tartja magát hajléktalannak, ugyanakkor sokuknak van támogató kapcsolata, mégpedig a párja. A *bandázók csoportjára* jellemző, hogy mindenkinek szoros kapcsolata van egy másik hajléktalan emberrel, és magasabb a nők aránya. A *bandázó férfiak* mindegyike elvált vagy nőtlen, illetve szoros kapcsolata van másik hajléktalan emberrel. Az *özvegyek* csoportját kizárólag szoros kapcsolattal nem rendelkező özvegyek alkotják. Ennek a klaszternek a nemi megoszlása kiegyensúlyozott. A *nőtlen férfiak* csoportját kizárólag szoros kapcsolattal nem rendelkező nőtlen férfiak alkotják.

A *magányos elvált férfiak* csoportját pedig kizárólag szoros kapcsolattal nem rendelkező elvált férfiak alkotják. Ez a csoport rendelkezik a legmagasabb átlagéletkorral (60,7 év). A *házasok* csoportját kizárólag házasok alkotják, ennek megfelelően egy nemileg kiegyenlített csoport, ahol jelentős a párjával erős kapcsolatban állók aránya. A *párjukkal szoros kapcsolatban élők* mindegyike azt mondja, hogy van szoros kapcsolata, mégpedig a párja. Ugyanakkor egyikük sem házas. A *magányos nők* mindegyik elvált vagy hajadon, illetve nincs szoros kapcsolata.

Lényeges és továbbgondolásra késztető eredménynek tartjuk, hogy a 2024-es klaszterelemzés a 2015-öshöz képest azt mutatja, hogy a hajléktalanpopuláció szerkezete az elmúlt évtizedben kissé átrendeződött. Az életkor mentén korábban markánsan elkülönülő csoportokat felváltották a kapcsolatok és identitás mentén szerveződő típusok. A hajléktalanság egyre inkább tartós, idősebb korosztályokat érintő élethelyzetté vált, így a társas kapcsolatok szerepe a megküzdés és a túlélés szempontjából felértékelődött.

Vol. 37. (2026) No. 1. | DOI 10.48007/esely.2026.1.5

CC BY

esély
www.esely.org

6. ÖSSZEGZÉS

A tanulmány első részében a korábbi kutatási eredmények alapján röviden összefoglaltuk a hazai hajléktalansággal kapcsolatos eddigi ismereteket, és külön foglalkoztunk a női hajléktalanság főbb ismérveivel. A hajléktalan emberek összetételének változása már a korábbi adatokból is látható: növekszik a nők aránya, és egyre gyakoribb, hogy valamilyen gazdasági ok miatt kerülnek az emberek utcára. A női hajléktalanság sok szempontból eltér a férfiakétól, és ez az eltérés leginkább a hajléktalanná válás okaiban keresendő: a nők körében a fő ok a család diszfunkcionális működése, a válsághelyzet mögött sokszor valamilyen kapcsolati probléma áll. A társas kapcsolatok összetétele megváltozik a hajléktalanságban élőknél, és a hajléktalan emberek mindennapjait, de integrációs esélyeit is meghatározza az, hogy milyen emberek veszik őket körül: kik azok, akik megmaradnak a kapcsolathálózatban és valamiképpen segítik a bajba kerülteket, és kiknek a társasága nyújt mikrotársadalmi szolidaritást, ugyanakkor csökkenti a reintegrációs esélyeket. Korábbi kutatási eredmény, hogy a személyes kapcsolatrendszerben fellépő hiányok (család, társ, lokális kötődések hiánya) a hajléktalan emberek körében egymást felerősítve járulnak hozzá a marginalizációhoz, a peremhelyzetbe kerüléshez. A hajléktalan nőket ezek a hiányok hatványozottan érintik, ugyanakkor az is igaz, hogy több a családhoz kapcsolódó erős kötésük és kiterjedtebb a társas támogató rendszerük, mint a férfiaknak.

Az elmúlt tíz év főbb tendenciáit a hajléktalan emberek körében végzett „Február 3" kutatás eredményei alapján mutattuk be. A vizsgált években átlagosan 8000 főt kérdeztek meg (min. 4904 fő; max. 11 403 fő) különböző helyszíneken a szociális munkások. A kérdőíves adatfelvétel jellemzően a nagyvárosokat érintette, hiszen maga a hajléktalanság és az ellátórendszer is főként a nagyvárosokban koncentrálódik. Az elmúlt tíz év legfontosabb története a hajléktalanság alapvető profiljában végbemenő markáns változás volt: az effektív hajléktalanságban élők közel harmada nő és közel fele hatvanéves vagy idősebb. Ezt a változást azonban az ellátórendszer egyáltalán „nem követte le", nem jöttek létre a nők és az idősek eltérő igényeit és szükségleteit jobban figyelembe vevő szolgáltatások. Iskolai végzettség tekintetében a diplomások arányának lassú növekedését emeljük ki, a családi állapotot illetően pedig a hajadonok, nőtlenek, illetve az özvegyek arányának növekedését. Elgondolkodtató, hogy a hajléktalan emberek fele már legalább tíz éve az utcán él, és egyre magasabb a több mint másfél évtizede hajléktalanként élő emberek aránya: 2024-ben már a 38%-ot elérte. Az ellátórendszer hatékonysága kérdőjelezhető meg, ugyanakkor a helyzet értékeléséhez az ellátások működésének nehézségeit is mérlegelni kell. Vajon van-e elegendő és jól felkészült, társadalmilag megbecsült szociális szakember? Vajon van-e elegendő és a szükségleteknek, igényeknek megfelelő ellátást nyújtó hely? Vajon van-e elegendő normatíva az intézmények működéséhez és vajon van-e arra szándék (politika, szakmai, emberi), hogy a hajléktalanlét csupán egy rövid állomás legyen a biztonságos lakhatás felé és ne egy évtizedek alatt kialakuló életforma.

A hajléktalanság legfőbb oka az elmúlt tíz évben is a családi problémákban keresendő, de érdemes azt is hangsúlyozni, hogy az intézményből (kórházból, szociális otthonból) kikerülés mint az utcán élés oka, a duplájára nőtt 2016-hoz képest. Kevéssé kutatott hazai viszonyok között a dolgozó szegénység problémakör (lásd pl. erről Czibere–Huszti, 2024), de a hajléktalan emberek munkaerőpiaci aktivitását megvizsgálva is láthatóvá válik, hogy rendszeres munkavégzés mellett is elveszítheti valaki a lakhatását. A vizsgált mintában folyamatosan nőtt a

Vol. 37. (2026) No. 1. | DOI 10.48007/esely.2026.1.5

CC BY

esély www.esely.org

rendszeres munkából élők aránya, és ez még akkor is jelentős, ha zömében közmunkáról van szó. Sőt, a probléma igazán a közmunka lehetőségének csökkenésével, megszűnésével válik megint láthatóvá. A korösszetétel változása és a kedvezőtlen egészségi állapot indokolja, hogy egyre nagyobb azok aránya, akik nyugdíjból, rokkantsági nyugdíjból, járadékból élnek. Jövedelmét tekintve a vizsgált populáció relatíve rosszabb helyzetbe került az elmúlt tíz évben, hiszen sem az átlag-, sem a medián jövedelme nem követte le a hazai trendeket.

Az adatbázis alkalmas volt arra, hogy megvizsgáljuk a hajléktalan emberek társas támogató rendszerének néhány dimenzióját. Kapcsolathálózati szempontból az első fontos tény, hogy a hajléktalanságban élők fele egyedül él. Hozzá kell tenni, hogy az elmúlt években csökkent ugyan az egyedül élők aránya, de a magányosság így is jelentős körükben, hiszen az elérhető erőforrásokra, de a mentális egészségre is hatással van a társnélküliség. 2020-ban, a Covid–19-járvány idején korábban nem látott arányokat (60%!) ért el az egyedül élő hajléktalan emberek aránya. A második fontos tény, hogy a családi kapcsolatok aránya is egyre ritkább a hajléktalan emberek kapcsolathálózatában, csökkent a társsal, illetve a gyermekeikkel élők aránya. Ezzel párhuzamosan azonban nőtt a „más" kapcsolatokkal élők aránya. Ahogyan a korábbi vonatkozó kutatások (pl. Albert–Dávid, 2001) is rámutattak, azoknak, akiknek nem marad a kapcsolathálózatában nem hajléktalan ember és a segítőkkel sem tartják a kapcsolatot, csekély esélye marad a reintegrációra. A vizsgált minta egyre nagyobb hányadának (a legutóbbi mérésnél 56%-ának) nincs olyan barátja, rokona, akire számíthat. A kapcsolathálózat összetétele hatással van a hajléktalanidentitásra: minél magasabb az egyén körül a sorstársak aránya, annál inkább vallja magát az egyén hajléktalannak, és a szoros, közeli kapcsolatok hiánya is felerősíti ezt. A családtagok szerepe továbbra is az egyik legértékesebb erőforrás a hajléktalan emberek számára. Akiknek megmaradt valamilyen családi kapcsolata, azoknak a hajléktalanságban töltött időszaka rövidebb. A párkapcsolat fontossága is kiemelendő, elsősorban a mentális egészségre van pozitív hatással.

A hajléktalan nőkre vonatkozó adatokat külön is elemeztük, ennek indoka elsősorban a női hajléktalanok arányának jelentős növekedése volt. Körükben is jellemző, hogy egyre magasabb az idősek aránya, de a hetvenéves és idősebb hajléktalan nők arányának háromszorosára növekedése tíz év alatt feltétlenül új kihívást kell jelentsen az ellátórendszer számára. Ehhez még hozzájárul az is, hogy bizonyosan sok közöttük a rossz fizikai és mentális egészségben élők aránya, hiszen jelentős részük legalább egy évtizede már az utcán él. A hajléktalan nők általában kevéssé iskolázottak, mint a férfiak, viszont a diplomáshajléktalanság éppen a nők körében növekedett az elmúlt tíz évben. A családi állapotot tekintve növekszik a hajadonok és gyermek nélküliek aránya a hajléktalan nők között. A hajléktalanná válás indokát a nők is a családi problémákkal magyarázzák, azonban saját maguk okolása ritkább, ez áldozati szerepükkel magyarázható. Ezt erősíti az a tendencia is, hogy a valaha állami gondoskodásban élők aránya a nők körében magasabb, mint a teljes hajléktalanpopulációban.

A nők társas támogató rendszerére jellemző, hogy gyakrabban vannak jelen a gyermekek, illetve a párkapcsolat, és kevésbé jellemző rájuk a sorstársakkal, bandatagokkal való együttélés. Bár a nők még mindig nagyobb arányban mondják azt, hogy van olyan rokonuk, barátjuk, akikre számíthatnak, mint a teljes hajléktalanpopuláció, de egyre csökken az arányuk. A hajléktalan nők számára a párkapcsolat nagyon fontos: az egyedüllét, magányosság nehézséget okoz. A társnélküliség növekedése indokolhatja azt, hogy egyre többen mondják azt, hogy lelki vagy pszichiátriai problémájuk van. Bár magasabb körükben azok aránya, akiknek van

CC BY

olyan kapcsolata (főleg a társ vagy a gyermek), akikkel megoszthatják örömüket, bánatukat, vannak szorosnak tekinthető kapcsolataik, a hajléktalanlét megélése, főleg huzamosabb ideig, ezeket az erőforrásokat is felőrölhetik.

A vizsgált tíz év fent részletezett eredményei rámutatnak a hajléktalanság profiljának változása mellett azokra a hajléktalan csoportokra, akiknek életmódja és szükségletei eltérnek egymástól és amelyeket nem elégséges univerzálisan, a jelenlegi ellátások feltételei mellett kezelni. A hajléktalan emberek segítése nem merülhet ki csupán életmentő és szállásnyújtó szolgáltatásokban, hanem a szociális munkát az emberi tényezőkre érzékeny, a hajléktalan emberek, különösen a nők, az idősek, a betegek, a kapcsolat nélküliek sajátos életmódjával és szükségleteinek figyelembevételével, lakhatási formák elérhetővé tételével kívánatos végezni.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Köszönetünket fejezzük ki Győri Péternek és Gurály Zoltánnak, valamint a „Február 3" Munkacsoportnak, hogy rendelkezésünkre bocsátották a 2015 és 2024 közötti kérdőívek adatbázisait és hozzájárultak az adatok tudományos célú elemzéséhez és publikálásához.

IRODALOM

Albert, F., Dávid, B. (2001): *Ha elszakad a háló… A hajléktalanság kapcsolathálózati megközelítésben.* Budapest: Új Mandátum.

Bakos, P., Győri, P. (é. n.): *A hajléktalanság és a lakhatásból való kirekesztettség tipológiája.* https://share.google/zh9L6QrChzxIw4sTc

Bassuk, E. L., Rubin, L., & Lauriat, A. (1984): Is homelessness a mental health problem? *The American journal of psychiatry*, 141 (12), 1546–1550. https://doi.org/10.1176/ajp.141.12.1546

Bényei, Z., Gurály, Z., Győri, P., Mezei, Gy. (2000): Tíz év után. Gyorsjelentés a fővárosi hajléktalanokról. *Esély*, 1. 62–95.

Bretherton, J., Mayock, P. (2016): *Women's Homelessness in Europe.* London: Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/978-1-137-54516-9

Czibere, I., Huszti, É. (2024): A dolgozó szegények. In: Kovách, I. (szerk.) *Integráció, egyenlőtlenség, polgárosodás. A magyar társadalom a 2020-as évek elején* 2. kötet. Budapest: HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont, 177–222.

ETHOS (2005): *A hajléktalanság és a lakhatásból való kirekesztettség európai tipológiája.* FEANTSA, 2005. https://www.feantsa.org/en/toolkit/2005/04/01/ethos-typology-on-homelessness-and-housing-exclusion és https://www.feantsa.org/download/hu____2957983251444875415.pdf

Eurostat (2025): https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20250221-2

Fehér, B., Lengyel, L. (2023): A hajléktalanság női arca. *Párbeszéd: Szociális Munka folyóirat*, 10 (1). https://doi.org/10.29376/parbeszed.2023.10/1/6

Vol. 37. (2026) No. 1. | DOI 10.48007/esely.2026.1.5

CC BY

esély www.esely.org

Fehér, B., Lengyel, L. (2024): Generációkon átívelő ismétlődő (összetett) hátrányok hajléktalan családok körében. *Szociológiai Szemle,* 34 (3), 4–31.

Garrison, V. (1978). Support Systems of Schizophrenic and Nonschizophrenic Puerto Rican Migrant Women in New York City. *Schizophrenia Bulletin, 4* (4), 561–596. https://doi.org/10.1093/schbul/4.4.561

Győri Péter honlapja: 1988 Hajléktalanokért Társadalmi Bizottság (Alapítás és működés). https://www.gyoripeter.hu/tartalom/dokumentumok-jegyzetlapok/hajl%C3%A9ktalan%C3%BCgy/1988-hajl%C3%A9ktalanok%C3%A9rt-t%C3%A1rsadalmi-bizotts%C3%A1g-alap%C3%ADt%C3%A1s-%C3%A9s-m%C5%B1k%C3%B6d%C3%A9s

Győri, P. (1990): Gyorsjelentés a hajléktalanságról, Magyarországon. In: Andorka, R., Kolosi T., Vukovich Gy. (szerk.): *Társadalmi Riport, 1990*. Budapest: TÁRKI, 430–446.

Győri, P. (2020): Idősorok a hazai hajléktalanságról. In: Kolosi, T., Szelényi, I., Tóth, I. Gy. (szerk.) *Társadalmi Riport 2020*. Budapest: TÁRKI, 332–357.

Győri, P. (szerk.) (2021): *Húsz év után. Otthontalanul… Tégy az emberért!* Budapest: Menhely Alapítvány – BMSZKI (Különböző tanulmányrészletek).

Győri, P. (2022): A hajléktalan helyzetben lévők demográfiai-szociológiai összetételének főbb változásai 2000–2020 között Budapesten. https://drive.google.com/file/d/132_bOIwQdvXCx9F5P74nZedkuv1Vo59y/view

Iványi, G. (1997): *Hajléktalanok*. Budapest: Sík Kiadó.

Leé, J. (2016): Vers (lak)cím nélkül. In: Leé József: *Bánom is én.* Fedél Nélkül könyvek 2. 2016. ISSN 2631-1879.

Levendel, L. (1993): A hajléktalan ember. *Liget,* 2, 106–112.

McChesney, K. Y. (1986): Families: the new homeless. *Family Professional,* 1 (1), 13 14.

Snow, D. A., Anderson, L. (1993): *Down on their luck: A study of homeless street people.* University of California Press.

Szoboszlai, K. (2010): Hajléktalanság kialakulása az életútban. *Acta Medicinae et Sociologica,* 1, 71–95.

Szoboszlai, K. (2011): Nők fedél nélkül – utak a hajléktalanságba *„…egyetlen egy férfi sem kell nekem lakásképpen".* Doktori disszertáció, ELTE TáTK.

Szoboszlai, K. (2012): Nők fedél nélkül. In: Győri, P., Vida, J. (szerk.): *A megértés útjai. Hajléktalan sorsok, traumák és a segítő kapcsolat.* Budapest: Menhely Alapítvány – Budapesti Módszertani Szociális Központ és Intézményei, 97–147.

Utasi, Á. (1987): Hajléktalanok, csavargók. In: *Peremhelyzetek.* Rétegződés-modell vizsgálat, VIII. Budapest: Társadalomtudományi Intézet, 181–213.

Vol. 37. (2026) No. 1. | DOI 10.48007/esely.2026.1.5

CC BY

esély
www.esely.org

1. MELLÉKLET

FEANTSA – ETHOS
A hajléktalanság és a lakhatásból kirekesztettség európai tipológiája

Fogalmi kategória		Gyakorlati kategória	Alkategória	Leírás
Fedél nélküli	1	Közterületen él (nincs lakóhelye)	1.1 1.2	Közterületen éjszakázik Az utcai szolgálatokkal kapcsolatban van
	2	Éjjeli menedékhelyen él, és/vagy arra kényszerül, hogy naponta több órát közterületen töltsön	2.1 2.2 2.3	Alacsony küszöbű/azonnal hozzáférhető menhelyen él Eseti (egy-egy éjszakára szóló) megállapodás alapján lakik (pl. olcsó hotelszoba) Rövid tartózkodási lehetőséget nyújtó (egy-egy éjszakára szóló) szállón lakik
Lakástalan	3	Hajléktalanszálló/ átmeneti szállás	3.1 3.2 3.3 3.4	Rövid tartózkodási lehetőséget nyújtó hajléktalan- (átmeneti) szálló Átmeneti lakhatás (határozatlan időre) Átmeneti lakhatás (határozott, rövid időre) Átmeneti lakhatás (hosszabb tartózkodásra)
	4	Női menhely/kivert anyák szállása	4.1 4.2	Éjjeli menhelyen Támogatott lakhatás
	5	Menedékkérők és bevándorlók szálláshelye	5.1 5.2 5.3	Befogadóállomás (menedékhely) Visszatelepítettek szállása Vándorló (bevándorló) munkások szállása
	6	Intézményi ellátásból kikerülés	6.1 6.2	Büntetés-végrehajtási intézetek (országonként meghatározott időtartam) Intézmények (kórház, ápoló-gondozó intézetek)
	7	Speciális támogatott lakhatás (hajléktalanok számára)	7.1 7.2 7.3 7.4	Támogatott lakhatás (csoportos) Támogatott lakhatás (egyéni) Ifjúsági otthonok Fiatalkorú szülők szállója

Vol. 37. (2026) No. 1. | DOI 10.48007/esely.2026.1.5

CC BY

esély www.esely.org

(Az 1. melléklet folytatása)

Bizonytalan/ Veszélyeztetett lakhatás	8	Nincs bérleti jogviszony	8.1	Átmenetileg (kényszerűségből) a szülőknél vagy a barátoknál él (Lakásra, lakhatást nyújtó szociális szolgáltatásra várók listáin lévők)
			8.2	Lakásban, törvényes (al)bérleti viszony nélkül él (kivéve az önkényes lakásfoglalók)
	9	Kilakoltatási végzés	9.1	Kilakoltatásról végrehajtói határozattal rendelkezik (bérelt lakásban)
			9.2	Kilakoltatásról végrehajtói határozattal rendelkezik (saját lakásban jelzálogjog érvényesítéséről)
	10	Bántalmazás	10.1	Partnere vagy családtagja által elszenvedett erőszak fenyegetettségében él (rendőrség által jegyzőkönyvezett esetek)
Elégtelen lakáskörülmény	11	Ideiglenes építmény	11.1	Mobil otthon/lakókocsi (amely nem szabadidős jellegű szálláshely)
			11.2	Egy házhely/telek illegális birtokbavétele (pl. romák)
			11.3	Egy épület (lakás, helyiség) illegális elfoglalása (önkényes lakásfoglalás)
	12	Alkalmatlan lakás	12.1	A törvények értelmében lakóhely gyanánt alkalmatlan (lakott) lakások
	13	Szélsőséges túlzsúfoltság	13.1	A túlzsúfoltsági szint országos küszöbértéke felett élők

Forrás: Bakos Péter és Győri Péter; https://share.google/zh9L6QrChzxIw4sTc